

Nota de informare privind jurisprudența Curții – Nr. 170

Ianuarie 2014

O'Keeffe împotriva Irlandei (MC) - 35810/09

Hotărârea din 28.01.2014 [MC]

Art. 3

Obligații pozitive

Incapacitatea statului de a institui mecanisme corespunzătoare pentru protejarea unei eleve înscrise la o școală națională de abuzurile sexuale comise asupra sa de un profesor: *încălcare*

În fapt – Reclamanta a susținut că a fost supusă abuzurilor sexuale comise de un profesor (L.H.) în timp ce era înscrisă la o școală națională, finanțată din fonduri publice, al cărei proprietar și administrator era Biserica Catolică. Școlile naționale au fost înființate în Irlanda la începutul sec. XIX ca o formă de învățământ primar finanțate direct de către stat, dar administrate în comun de către acesta, un patron și autoritățile locale. În cadrul acestui sistem, deși statul asigură cea mai mare parte a finanțării și definește legislația în domenii precum programa de învățământ și calificarea și instruirea profesorilor, majoritatea acestor școli sunt proprietate ecleziastică (patronul) care numește directorul școlii (invariabil un membru al clerului). În fiecare școală națională, patronul și directorul selecționează, angajează și concediază personalul didactic.

L.H. a demisionat în septembrie 1973 în urma unor plângeri de abuz formulate de alți elevi. Totuși, la vremea respectivă, nu au fost informați despre aceste plângeri nici poliția și nici Ministerul Educației și Cercetării. L.H. s-a angajat la altă școală națională, unde a predat până la pensionarea sa, în 1995. Reclamanta a păstrat tăcerea asupra abuzurilor sexuale la care fusese supusă și, abia la sfârșitul anilor 1990, după ce a beneficiat de consiliere psihologică în cadrul unei anchete a poliției privind o plângere formulată de altă fostă elevă, și-a dat seama de legătura dintre problemele sale de natură psihologică și abuzurile suferite. Aceasta a dat o declarație poliției în 1997. În cele din urmă, L.H. a fost trimis în judecată cu 386 de acuzații de abuz sexual comise asupra a 21 foste eleve ale școlii naționale urmate de reclamantă. În 1998, și-a recunoscut vinovăția asupra 21 de capete de acuzare și a fost condamnat la închisoare.

Reclamantei i-au fost acordate despăgubiri de către Criminal Injuries Compensation Tribunal (Comisia de acordare de despăgubiri pentru prejudiciile penale), precum și în urma unei acțiuni civile împotriva lui L.H. Aceasta a formulat, de asemenea, o acțiune civilă în despăgubire susținând neglijența, răspunderea pentru fapta altuia și răspunderea constituțională a diverselor autorități ale statului (din motive tehnice, nu a chemat în judecată Biserica). Cu toate acestea, High Court i-a respins

pretențiile printr-o hotărâre menținută de Supreme Court la 19 decembrie 2008, cu motivarea, în esență, că dispozițiile Constituției irlandeze prevăd în mod specific cedarea administrației școlilor naționale către interesele reprezentate de patron și director, precum și că era mai adecvat să-și îndrepte acțiunea pentru neglijență împotriva directorului, acesta acționând în calitate de agent al Bisericii și nu al statului.

În cererea adresată Curții, reclamanta se plânge, între altele, că statul nu a înființat un sistem de învățământ primar capabil să o protejeze de abuzuri (art. 3 din Convenție), precum și de imposibilitatea de a obține o recunoaștere din partea statului de neîndeplinire a obligației de a o proteja ori de a obține o despăgubire în acest sens (art. 13).

În drept – Art. 3

a) *Aspectul material* – Autoritățile publice au obligația inerentă misiunii lor de a asigura protejarea copiilor de rele tratamente, mai ales în contextul învățământului primar, prin adoptarea de măsuri ori garanții speciale, după caz. În această privință, natura abuzurilor sexuale asupra minorilor, mai ales când autorul acestor abuzuri se află într-o poziție de autoritate asupra copilului, face ca existența mecanismelor utile de detecție și de semnalare reprezintă o condiție fundamentală pentru implementarea legilor penale destinate prevenirii unor asemenea abuzuri. Un stat nu se poate sustrage obligațiilor față de minorii școlarizați în instituțiile de învățământ primar prin delegarea acestor obligații unor organisme private sau persoanelor particulare. Statul nu poate fi exonerat de obligația pozitivă de a proteja copilul nici în cazul în care acesta alege una din opțiunile de învățământ autorizate de stat (școală națională, școală cu plată ori învățământ la domiciliu).

Curtea trebuie să determine, prin urmare, dacă sistemul legislativ instituit de stat, în special mecanismele sale de detecție și de semnalare, oferă copiilor școlarizați în școlile naționale o protecție efectivă împotriva riscului de abuzuri sexuale de care autoritățile au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință la momentul faptelor. Având în vedere că faptele relevante s-au petrecut în 1973, eventuala răspundere a statului în speță trebuie să fie evaluată din punct de vedere al circumstanțelor și normelor existente la momentul respectiv, fără a se ține seama de luarea la cunoștință în societate a riscului de abuz sexual la care sunt expuși minorii într-un context educațional.

Părțile nu contestă faptul că reclamanta a suferit abuzuri sexuale din partea lui L.H. și nici că aceste rele tratamente intră în cadrul art. 3 din Convenție. De asemenea, nu există un mare dezacord între părți cu privire la structura sistemului irlandez de învățământ primar, rezultat al experienței istorice unice a Irlandei care este unică în Europa, în carul căruia învățământul primar era asigurat de stat (definirea programei, eliberarea de autorizații și finanțarea), în timp ce școlile naționale asigurau administrarea cotidiană. Părțile au însă opinii divergente asupra problemei dacă răspunderea statului este angajată în temeiul dreptului intern sau al Convenției.

Pentru a determina răspunderea statului, Curtea trebuie să examineze dacă, la vremea faptelor, statul pârât ar fi trebuit să aibă cunoștință de riscul pentru minori, astfel cum era reclamanta, de a fi supuși abuzurilor sexuale în școlile naționale și dacă, prin sistemul său juridic, a oferit copiilor o protecție suficientă împotriva acestor rele tratamente.

Curtea consideră că statul ar fi trebuit să aibă cunoștință de nivelul infracțiunilor sexuale împotriva minorilor având în vedere că, încă înainte de anul 1970, rata condamnărilor pentru săvârșirea infracțiunilor de acest tip era constantă. Mai multe rapoarte întocmite între 1930 și 1970 prezentau date statistice detaliate asupra condamnărilor pentru infracțiuni sexuale comise asupra copiilor. Raportul Ryan din mai 2009 expune, de asemenea, plângeri adresate autorităților înainte și după 1970 cu privire la abuzuri sexuale comise de adulți asupra minorilor. Deși raportul se referă în principal la școlile pentru copiii delicvenți sau cele pentru minorii abandonați ori orfani, evocă și plângeri privind abuzuri comise în școli naționale.

În consecință, abandonând controlul educației unei mari majorități a copiilor de vârstă fragedă unor instituții nestatale, statul ar fi trebuit să adopte măsurile și garanțiile corespunzătoare pentru protecția copiilor contra eventualelor riscuri pentru siguranța acestora. Acesta ar fi trebuit să instituie, cel puțin, mecanisme efective de detecție și de semnalare de către și, respectiv, către o instituție a statului.

Or, mecanismele invocate de Guvern au fost înființate dar nu au fost efective. Nici Regulamentul din 1965 privind școlile naționale și nici Instrucțiunile din 1970 care descriau pașii de urmat pentru formularea unei plângeri împotriva activității unui profesor nu indicau obligația vreunei autorități publice să monitorizeze modul în care profesorii își tratau elevii și nici nu prevedeau o procedură pentru a îndemna un copil sau părinte să se adreseze direct unei autorități publice pentru a denunța rele tratamente. Din contră, chiar dispozițiile Instrucțiunilor trimiteau, în mod expres, pe persoana care intenționa să depună o plângere împotriva unui profesor la un director, un membru al clerului, cum este cazul din speță, altfel spus la o autoritate non-publică. Astfel, în timp ce plângerile împotriva lui L.H. au fost adresate directorului școlii în 1971 și 1973, acesta nu le-a comunicat mai departe niciunei autorități publice. În mod similar, sistemul de inspectori școlari, la care Guvernul a mai făcut referire, nu îi obliga pe inspectori să verifice sau să supravegheze modul în care erau tratați copiii de către profesori, principala lor sarcină fiind să supravegheze ori să întocmească raport despre calitatea predării sau performanța academică. Inspectorul desemnat la școala reclamantei a efectuat șase vizite în perioada 1969-1973, timp în care nu a primit nicio plângere privindu-l pe L.H. În realitate, nicio autoritate a statului nu a fost informată cu privire la acțiunile lui L.H. până în 1995, când acesta s-a pensionat. Curtea consideră că orice mecanism de detecție și de semnalare care permite perpetuarea unui șir de peste 400 de incidente de abuz comise de un profesor într-o perioadă atât de lungă trebuie considerat inefficient.

Este rezonabil să credem că dacă ar fi fost luate măsuri corespunzătoare

În urma plângerii din 1971, reclamanta nu ar mai fi suferit abuzuri din partea aceluiași profesor 2 ani mai târziu, în aceeași școală. Din contra, lipsa oricărui mecanism de control efectiv din partea statului pentru a preveni riscurile cunoscute de abuz sexual a condus în speță la faptul că directorul, autoritate non-publică, să nu acționeze în niciun fel în urma primelor plângeri împotriva lui L.H., astfel încât acesta din urmă a putut ulterior să abuzeze de reclamantă și, în sens larg, să comită, pe parcursul unei perioade mari de timp, agresiuni sexuale grave împotriva altor eleve în aceeași școală națională. Prin urmare, statul nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a proteja reclamanta împotriva abuzului sexual.

Concluzie: încălcare (11 voturi la 6).

b) Aspectul procedural – Formularea împotriva lui L.H., în 1995, a unei plângeri de abuz sexual asupra unei eleve de la școala națională urmată de reclamantă a declanșat ancheta pe parcursul căreia aceasta și-a putut formula declarația. În urma acestei anchete, L.H. a fost trimis în judecată cu numeroase capete de acuzare de abuz sexual și condamnat la pedeapsa cu închisoarea. Reclamanta nu a contestat faptul că L.H. și-a recunoscut vinovăția și nici pedeapsa aplicată.

Concluzie: neîncălcare (unanimitate).

Art. 13 coroborat cu art. 3: Reclamanta ar fi trebuit să dispună de o cale de atac prin care să se stabilească eventuala răspundere a statului. În consecință, acțiunile civile evocate de Guvern, împotriva altor persoane și autorități non-publice, trebuie considerate ca lipsite de eficiență în speță, în ciuda șansei acestora de reușită. În mod similar, în cazul în care condamnarea lui L.H. este esențială pentru aspectul procedural al art. 3, nu poate fi asimilată unui recurs efectiv de care a beneficiat reclamanta în sensul art. 13.

În ceea ce privește pretensele acțiuni împotriva statului, nu s-a demonstrat că vreuna din acțiunile interne (răspunderea statului pentru fapta altuia, acțiunea de neglijență directă contra statului sau acțiunea în răspundere constituțională) au permis reclamantei să-și susțină efectiv pretențiile privind protecția din partea statului împotriva abuzurilor.

Concluzie: încălcare (11 voturi la 6).

Art. 41: Acordarea unei sume globale de 30 000 EUR pentru prejudiciu material și moral, ținând seama de despăgubirea deja încasată de reclamantă și de incertitudinea viitoarelor plăți ce vor fi efectuate de L.H..

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Redactat de grefă, prezentul rezumat nu obligă Curtea.

Apăsați aici pentru a accesa *Note de informare privind jurisprudența*
(Case-law Information Notes)